

Ablacja drogi wolnej węzła przedsionkowo-komorowego u pacjenta z napadowymi częstoskurczami i *situs inversus* z użyciem systemu elektroanatomicznego 3D Carto 3

Ablation of the slow pathway of the atrioventricular junction in a patient with paroxysmal tachycardia and situs inversus using 3D electroanatomical mapping (CARTO-3)

Paweł Wałek¹, Maciej Młodnicki¹, Przemysław Dąbkowski¹, Beata Wożakowska-Kapłon^{1,2}

¹Klinika Kardiologii i Elektroterapii Świętokrzyskiego Centrum Kardiologii w Kielcach

²Wydział Lekarski i Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach

Streszczenie

Przedstawiono opis przypadku pacjenta z częstoskurczem przedsionkowo-komorowym nawrotnym węzłowym z *situs inversus*.

Słowa kluczowe: *situs inversus*, częstoskurcz przedsionkowo-komorowy nawrotny węzłowy, system elektroanatomiczny 3D

Folia Cardiologica 2018; 13, 5: 469–473

Wstęp

Situs inversus to zaburzenie rozwojowe, w którym dochodzi do odwrócenia trzewi w obrębie klatki piersiowej oraz jamy brzusznej. Jest to stan, którym narządy znajdują się po przeciwnej stronie niż ich prawidłowa lokalizacja, ułożone w lustrzanym odbiciu. Odwrócenie trzewi może występować z odwróceniem narządów klatki piersiowej (*situs inversus* z dekstrokardią) lub bez odwrócenia narządów klatki piersiowej (*situs inversus* z lewokardią). W przypadku izolowanego odwrócenia jedynie narządów klatki piersiowej taki stan nosi nazwę *situs inversus* z dekstrokardią. W przypadku odwrócenia narządów jamy brzusznej i klatki piersiowej stan taki jest nazywany *situs inversus totalis*. Szacuje się, że *situs inversus* występuje w około 0,01% populacji, a wśród wad wrodzonych serca stanowi 0,5% przypadków [1]. Dekstrokardia to stan, w którym lokalizacja serca jest po prawej stronie klatki piersiowej. Lokalizację serca w klatce piersiowej odnosi

się do położenia przedsionków serca. W przypadku prawidłowej lokalizacji serca w klatce piersiowej morfologiczny prawy przedsionek jest po prawej stronie. W przypadku *situs inversus* morfologiczny prawy przedsionek serca znajduje się po stronie lewej. Do lokalizacji serca w klatce piersiowej wykorzystuje się także oś łączącą podstawę serca z koniuszkiem serca. W przypadku lewokardii oś ta jest skierowana w lewą stronę, natomiast w przypadku dekstrokardii oś jest skierowana w prawą stronę. Dekstrokardia może współwystępować z wieloma wadami serca, zaś w przypadku *situs inversus* z lewokardią częstość współwystępowania wad wrodzonych serca jest jeszcze większa.

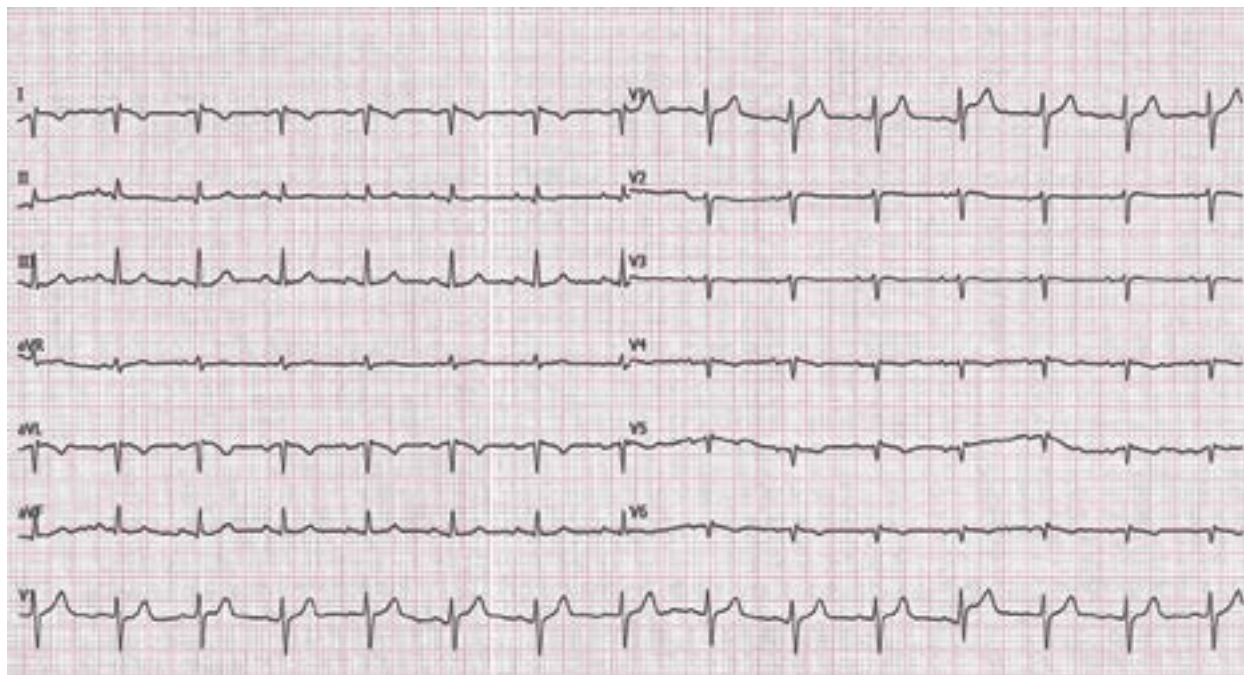
W niniejszej pracy przedstawiono opis przypadku pacjenta z napadowym częstoskurczem z wąskimi zespołami QRS, odwróceniem trzewi z dekstrokardią, u którego wykonano ablację drogi wolnej węzła przedsionkowo-komorowego (AV, *atrioventricular*) za pomocą systemu elektroanatomicznego 3D Carto 3.

Opis przypadku

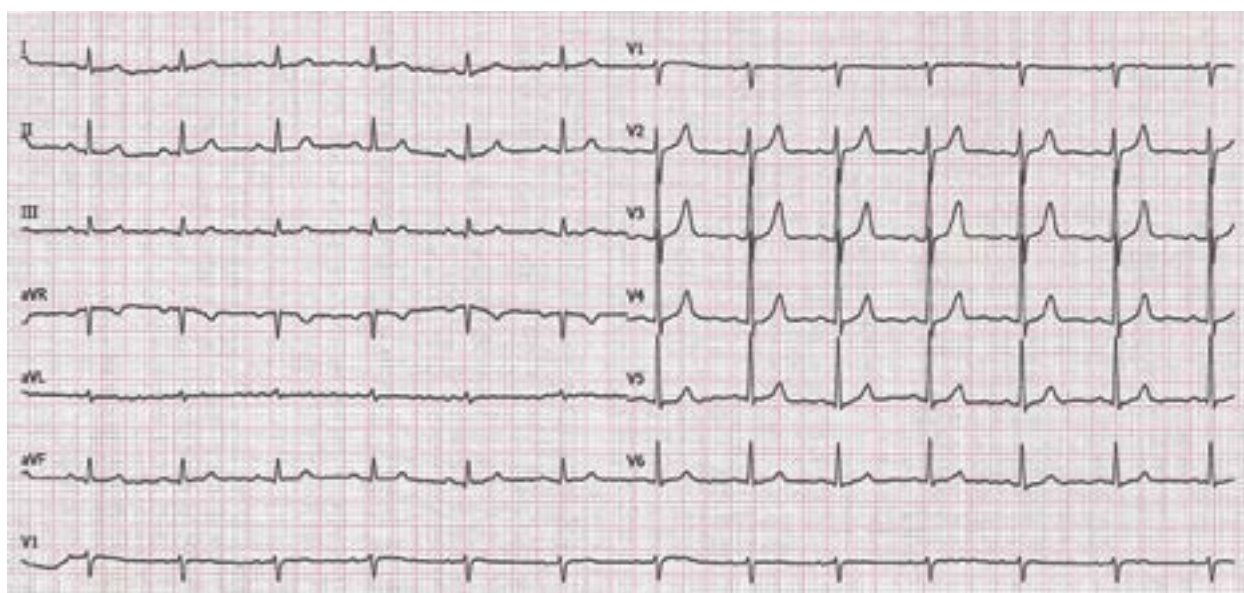
Pacjenta w wieku 44 lat z rozpoznaną dekstrokardią przyjęto do kliniki kardiologii z powodu napadowych, opornych na farmakoterapię kołatań serca. W powierzchniowym, 12-odprowadzeniowym badaniu elektrokardiograficznym (EKG) ze standardowo przyłożonymi odprowadzeniami kończynowymi i przedsercowymi zarejestrowano prawogram,

płasko-dodatni załamek P w odprowadzeniu aVR oraz redukcję załameków R w odprowadzeniach przedsercowych (ryc. 1). Ze względu na rozpoznaną dekstrokardię wykonano EKG z przełożonymi odprowadzeniami kończynowymi oraz przedsercowymi, nie rejestrując odchyłeń od normy (ryc. 2).

Chorego zakwalifikowano do badania elektrofizjologicznego (EPS, *electrophysiologic study*) i ewentualnej ablacji podłoża arytmii. Z powodu zaburzeń rozwojowych

Rycina 1. Standardowe powierzchniowe 12-odprowadzeniowe badanie elektrokardiograficzne

Rycina 2. Badanie elektrokardiograficzne wykonane po przełożeniu odprowadzeń kończynowych oraz przedsercowych

o charakterze odwrócenia trzewi chorego zakwalifikowano do zbiegu z użyciem systemu do mapowania elektroanatomicznego 3D *Carto 3*. Wszystkie elektrody wprowadzono przez dojścia przez żyły udowe prawą i lewą. Elektrode

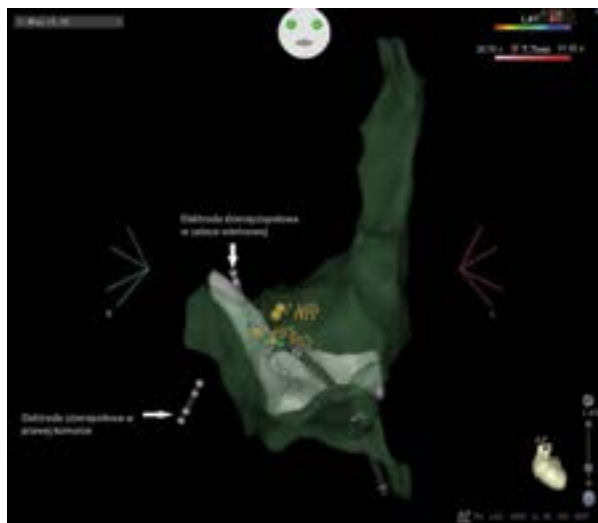

Rycina 3. Fluoroscopia, projekcja tylnoprzodna (PA, *postero-anterior*); elektrodę dziesięciopolową wprowadzono do zatoki wieńcowej (CS, *coronary sinus*). Zwraca uwagę ułożenie elektrody po lewej stronie kręgosłupa świadczące o odwróceniu trzewi w zakresie jamy brzusznej

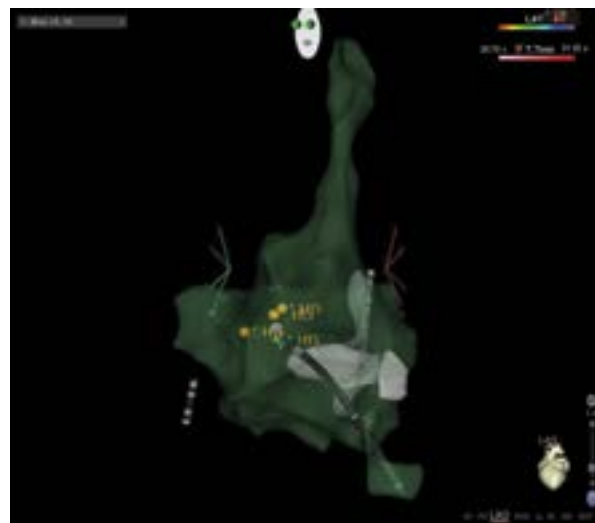
dziesięciopolową wprowadzono do zatoki wieńcowej, a elektrodę czteropolową do koniuszka prawej komory. Elektrode dziesięciopolową do zatoki wieńcowej wprowadzono pod kontrolą fluoroskopii, wykonując standardowe manewry, ale w odwróconym kierunku, tj. wprowadzono elektrodę do prawej komory, a następnie, wycofując, rotowano elektrodę przeciwnie do ruchu wskazówek zegara (ryc. 3). Wykonano EPS, rejestrując cechy rozszczepienia przewodzenia przez węzeł przedsionkowo-komorowy (AVN, *atrioventricular node*). Wyindukowano częstoskurcz z wąskimi zespołami QRS. Wykonano EPS, potwierdzając nawrotny węzłowy częstoskurcz przedsionkowo-komorowy (AVnRT, *atrioventricular nodal reentrant tachycardia*) (ryc. 4). Chorego zakwalifikowano do ablacji drogi wolnej AVN. Wprowadzono elektrodę ablacyjną *the Thermocool Smarttouch® SF* (Biosense Webster, Inc., Diamond Bar, CA, USA) do prawego przedsionka. Wykonano mapę FAM (*fast anatomical map*), lokalizując żyły główne górną i dolną, pierścień zastawki trójdzielnej, ujście zatoki wieńcowej oraz potencjał pęczka Hisa (ryc. 5, 6). Układ anatomiczny żył głównych, zatoki wieńcowej oraz prawej komory odwzorowywał lustrzane odbicie stosunków anatomicznych w prawidłowo ułożonym sercu. Potencjały węzła AV zlokalizowano w typowym miejscu w okolicy przedniej przegrody międzyprzedsionkowej nad ujściem zatoki wieńcowej do prawego przedsionka. Elektrode ablacyjną zlokalizowano potencjał drogi wolnej AVN z A/V poniżej 0,5 w okolicy stropu ujścia zatoki wieńcowej. Wykonano dwie aplikacje energii radiowej (RF, *radiofrequency*), uzyskując wolne

Rycina 4. Stymulacja sprzężona z prawej komory. Brak wpływu stymulacji w prawej komorze na cykl częstoskurczu na elektrodzie dziesięciopolowej. Dodatkowe pobudzenia komorowe (5. ewolucja) także nie wpływają na cykl częstoskurczu na elektrodzie dziesięciopolowej

Rycina 5. Mapowanie elektroanatomiczne prawego przedsionka, projekcja tylnoprzódna (PA, *postero-anterior*); lokalizacja prawej zatoki wieńcowej (szara strefa z elektrodą dziesięciopoolową w środku), żył głównych dolnej i górnej oraz potencjału pęczka Hisa. Układ zatoki wieńcowej i prawej komory potwierdza lustrzane odbicie stosunków anatomicznych *situs inversus* z dektrokardią; His – miejsce lokalizacji potencjału pęczka Hisa

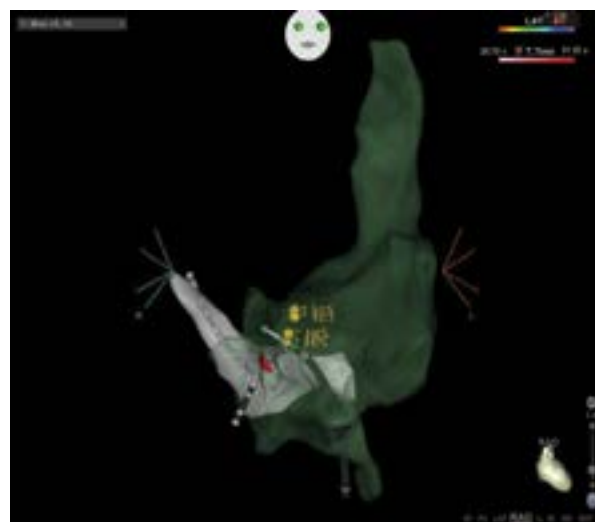

Rycina 6. Mapowanie elektroanatomiczne prawego przedsionka. Projekcja lewa przednia skośna (LAO, *left anterior oblique*); His – miejsce lokalizacji potencjału pęczka Hisa

pobudzenia węzłowe (20 W, 60 s; ryc. 7). W kontrolnym EPS nie zarejestrowano cech dualizmu przewodzenia w węzle AV, nie indukowano częstoskurczu z wąskimi zespołami QRS.

Dyskusja

Mimo rozpowszechnienia i dużej skuteczności inwazyjnego leczenia zaburzeń rytmu serca zabiegi ablacji u pacjentów z dektrokardią zdarzają się wyjątkowo rzadko. W dostępnej literaturze istnieje jedynie kilka opisów przypadków ablacji częstoskurczów AV nawrotnych i AV węzłowych nawrotnych u pacjentów z tą wadą anatomiczną [2, 3]. Istnieją także doniesienia izolacji energią RF żył płucnych u pacjentów z dektrokardią przy użyciu systemu elektroanatomicznego 3D [4]. W przedstawianych opisach przypadków raportowano długi czas fluoroskopii będący wynikiem odwróconej anatomii lub innych towarzyszących wad anatomicznych serca. Wykorzystanie systemu do mapowania elektroanatomicznego 3D pozwoliło na łatwiejszą i bezpieczniejszą

Rycina 7. Mapa FAM (*fast anatomical mapping*) prawego przedsionka, projekcja prawa przednia skośna (RAO, *right anterior oblique*). Miejsca aplikacji energii o energii radiowej (RF, *radiofrequency*) zaznaczono czerwonym kolorem; His – miejsce lokalizacji potencjału pęczka Hisa

lokalizację drogi wolnej w nietypowym miejscu, czyli w strobie ujścia zatoki wieńcowej oraz redukcję fluoroskopii.

Abstract

We present a case report of a patient with atrioventricular nodal reentrant tachycardia with situs inversus.

Key words: situs inversus, atrioventricular nodal reentrant tachycardia, 3D electroanatomical mapping

Folia Cardiologica 2018; 13, 5: 469–473

Piśmiennictwo

1. Offen S, Jackson D, Canniffe C, et al. Dextrocardia in adults with congenital heart disease. *Heart Lung Circ.* 2016; 25(4): 352–357, doi: [10.1016/j.hlc.2015.09.003](https://doi.org/10.1016/j.hlc.2015.09.003), indexed in Pubmed: [26541676](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/26541676/).
2. Aizawa Y, Takatsuki S, Kimura T, et al. Successful radiofrequency catheter ablation of atrioventricular nodal reentrant tachycardia in a patient with dextrocardia and situs inversus. *Herz.* 2013; 38(1): 102–104, doi: [10.1007/s00059-012-3666-1](https://doi.org/10.1007/s00059-012-3666-1), indexed in Pubmed: [22955686](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/22955686/).
3. Billakanty S, Crawford T, Good E, et al. Radiofrequency catheter ablation of AV nodal reentrant tachycardia in situs inversus totalis. *Pacing Clin Electrophysiol.* 2009; 32(3): 403–405, doi: [10.1111/j.1540-8159.2008.02252.x](https://doi.org/10.1111/j.1540-8159.2008.02252.x), indexed in Pubmed: [19272074](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/19272074/).
4. Gromyko GA, Mihaylichenko SU, Novichkov SA, et al. Pulmonary vein isolation for treatment of paroxysmal atrial fibrillation on patient with situs inversus totalis. *J Atr Fibrillation.* 2017; 10(1): 1609, doi: [10.4022/jafib.1609](https://doi.org/10.4022/jafib.1609), indexed in Pubmed: [29250224](https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/29250224/).